

СЕКЦІЯ 5. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Кропочева Н. М., науковий співробітник відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів

*Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського
м. Київ, Україна*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЦИФРОВОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ВНЕСОК БІБЛІОТЕК У ЙОГО РОЗВИТОК

Сучасні суспільні виклики у сфері освіти торкаються і питань цифровізації. Це реальні процеси переходу суспільних відносин на більш високих щабель і такий феномен, як цифровізація, не викликає питань щодо його необхідності і доцільності. Серед користувачів бібліотек, науковців, освітян, кадрового персоналу бібліотек склалася уява, що цифровізація здатна подолати всі неузгодженості, непорозуміння, складності, але це не зовсім так.

З точки зору автора, цифровізацію слід сприймати як реалії сучасного життя, як необхідність рухатися у бік модернізації всієї системи освіти, просуватися від засвоєних знань, рухатися у потоці інформаційно-комп'ютерних технологій і нових продуктів і напрямів.

Виникає певна дилема, а саме: чи можна спростити систему засвоєння нових знань та вмій, за допомогою диференціації останніх (з огляду на минулі дидактичні напрацювання і методики, розроблені впродовж десятиліть) чи ні? Безумовно однозначної відповіді немає. Здобувач освітніх послуг і користувач бібліотеки скоріше прийде туди, де за нього все вирішено, все знайдено, і він розуміє, що з цим робити. На жаль, це хибна стратегія, оскільки швидкості за якими розгортається суспільний порядок, потребують якісно нових підходів до вирішення будь-яких питань. Інформаційне суспільство вибудовує певний стан інформаційно-технічних, виробничих і культурних відносин. Ускладнення задач потребує модернізації, тобто стратегії, спрямованої на продукування знань і вмій.

Серед освітян і користувачів бібліотеки багато людей похилого віку і для них інформаційно-комп'ютерні технології стають не перевагою, а суспільною перешкодою. Враховуючи це, бібліотечні продукти для цієї вікової групи сприймаються повільніше і потребують певних зусиль при опрацюванні. Існує ризик – втратити цю цільову аудиторію назавжди, але бібліотекарі сьогодні володіють сукупністю методик, що максимально покращують комунікацію і в той же час виступають як наставники щодо засвоєння нових знань. Репродуктивна стратегія

полегшує процес засвоєння знань, оскільки побудована на логічній системі подачі матеріалу вже у готовому вигляді. Супровід такої системи опанування знань носить ілюстративний характер (фото- і відео-матеріали) і щоб бути успішними достатньо тренувати пам'ять, розвивати увагу та формально-логічне мислення. Матеріал засвоюється завдяки поступовому просуванню від простого до складного, від засвоєного до нового, від вивченого до невивченого. Це дає змогу збільшити об'єм засвоєння знань, розвивати увагу та здібності. Головний зміст репродуктивного пізнання – розвиток здатності засвоєння навчального матеріалу великого об'єму.

В той самий час продуктивна стратегія передбачає пізнання з певним зусиллям щодо подолання бар'єру між старим і новим знанням. Процес засвоєння знань потребує залучення когнітивних якостей та докладання вольових зусиль. Головне в процесі пізнавальної діяльності – це присутність мотивації як необхідної умови успіху. Повинен бути присутнім так званий «живий інтерес» до предмету пізнання.

Процес здійснення продуктивної стратегії на шляху пізнання, окрім предметного засвоєння фактичних даних, передбачає наявність досвіду самопізнання, самоорганізації, вміння мобілізувати зусилля і волю. Бажання бути «просунутим» або сучасним більш властиво молодій аудиторії, але це бажання і намагання властиве і різним віковим групам користувачів і освітян. Доречним буде сформулювати таку тезу: набуття певних компетентностей у процесі подолання дефіциту знань відбувається за наявності творчого зусилля з боку особистості, його внутрішньої роботи над собою (подолання невпевненості, страху, бажання відкласти на майбутнє). Відбувається мобілізація особистості щодо подолання бар'єру між зовнішнім непізнаним і внутрішнім відомим. Це процес праці над собою, мотиваційний чинник, самоорганізація, самозбереження впродовж певного терміну часу. Здатність до такої роботи властива людям з критичним мисленням, сучасним і працездатним.

Слід зазначити, що кожна з позначених стратегій, як репродуктивна, так і продуктивна, задаючи освітянину, користувачу, педагогу систему ціннісних координат, значно впливає на конкретні шляхи, а, значить, і результати впровадження цифрових технологій в освітній процес.

Сьогодні можна говорити щодо таких напрямів цифровізації системи неперервної освіти, як алгоритмічно структуровані практики зберігання та швидкого пошуку освітнього контенту, бібліографічні покажчики, тематичні списки, огляд літератури, віртуальні виставки тощо.

Все це можна знайти на порталі ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського, Доступ до цифрової візуалізації (фотографії, відеофрагменти, презентації), інтерактивне моделювання реальних подій – все це тільки початок, у подальшому можливе віртуальне моделювання, інфографіка предметів навколишнього світу, інтерактивне моделювання у форматі доповненої реальності, оцифрування властивостей реальних і навчальних предметів.

Перехід системи надання освітніх послуг у цифровий формат призводить до певних зрушень щодо забезпечення підготовки фахівців з цифровими та медіа компетенціями. Наявні процеси адаптації внутрішньої інституційної установки кадрового персоналу бібліотеки для збереження власної конкурентоздатності, розширення можливостей сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій – вже найближчим часом буде формувати попит та пропозиції серед працівників бібліотечної галузі, сформує вимоги і навички і необхідність підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців.

Ще одним значущим фактором цифровізації освіти є соціально-психологічні установки молоді, яка вже одержує або готується до одержання освіти нині. Ці установки та нахили молодих людей значно різняться від установок їхніх попередників. «Цифрові аборигени» переважно вже працюють у Мережі. Статистика свідчить, що для понад 90% з них Інтернет уже є важливим або абсолютно незамінним джерелом освітньої та професійної інформатизації [1]. При цьому ті професії, що вони засвоюють, уже в найближчому майбутньому можуть бути «в опалі», тому що з'являються нові технологічні рішення [2].

Наше майбутнє прямо і опосередковано пов'язано з цифровізацією, іншого шляху немає і кадровий потенціал бібліотечних установ, освітяни та користувачі повинні сприймати виклики сьогодення як необхідність для подальшого життя у професії. Рівень знань завжди потребує свого зростання, поглиблення і оновлення.

Література:

1. Биков, В. Ю., Буrow, О. Ю. Цифрове навчальне середовище : нові технології та вимоги до здобувачів знань. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2020. Вип. 55. С. 11–22.
2. Соколюк, О. М. Інформаційно-освітнє середовище навчання в умовах трансформації освіти. *Наукові записки*. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. 2016. Вип. 12(III). С. 48–55.